IKKI TILLI TERMINOGRAFIYA VA BRAYL LUG'ATCHILIGINING LINGVISTIK TAMOYILLARI

Alisherova Shahnoza Asqarovna
O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti tayanch doktoranti

Annotatsiya: Maqolada ikki tilli terminografiya hamda Brayl yozuvidagi maxsus lug'atlarni tuzishning lingvistik tamoyillari o'zaro bog'liq tizim sifatida tahlil qilinadi. Terminografik birlikni tanlash, tushuncha–termin munosabatini aniqlash, tillararo ekvivalentlik darajasini belgilash, definitsiyani qisqa va aniq shakllantirish, variantlilik va sinonimiyani boshqarish, lug'at makro- va mikrostrukturasini foydalanuvchi ehtiyojiga moslashtirish kabi masalalar Brayl o'qishining taktil-sekvensial xususiyatlari bilan uyg'un holda ko'rib chiqiladi. Tadqiqotda zamonaviy terminologiya standartlari, ikki tilli maxsus lug'atchilik bo'yicha xorijiy tadqiqotlar, Brayl savodxonligi va elektron Brayl vositalari haqidagi ilmiy natijalar hamda o'zbek terminografiyasining so'nggi ishlanmalari umumlashtirildi. Natijada ikki tilli Brayl terminologik lug'ati uchun konseptual aniqlik, semantik ekvivalentlik, kodlash barqarorligi, ixcham mikrostruktura, navigatsion soddalik, termin shaklining taktil farqlanuvchanligi va bosma–raqamli–Brayl formatlari o'rtasida uzviylikni ta'minlash asosiy prinsiplar sifatida taklif etildi. Bu tamoyillar ko'zi ojiz foydalanuvchiga terminni nafaqat topish, balki uni tushuncha tizimida to'g'ri anglash va ikkinchi tildagi muqobili bilan bexato bog'lash imkonini beradi.

Kalit so'zlar: terminografiya, ikki tilli lug'at, Brayl yozuvi, termin, tushuncha, semantik ekvivalentlik, mikrostruktura, makrostruktura, definitsiya, taktil o'qish, terminologik standartlashtirish.

KIRISH

Ilmiy-texnik bilimlar hajmining kengayishi va maxsus axborotning ko'p tilli muhitda tez almashishi terminologik resurslarga qo'yiladigan talabni kuchaytirdi. Ikki tilli terminografiya endilikda oddiy "termin–tarjima" juftliklarini yig'ish bilan cheklanmaydi; u muayyan fan sohasidagi tushunchalar tizimini ikki til vositasida izchil modellashtirish, terminlarning maqomini belgilash, ekvivalentlik darajasini asoslash va foydalanuvchiga kerakli ma'lumotni tez topish imkonini beradigan lug'at arxitekturasini yaratishni nazarda tutadi. ISO 1087:2019 terminologik faoliyat uchun tushuncha, belgilash, definitsiya, terminologik ma'lumot va terminologik resurs kabi tayanch tushunchalarni tizimlashtiradi, ISO 704:2022 esa terminologiya tuzishda obyekt–tushuncha–ta'rif–nomlash aloqalarini konseptual asos sifatida belgilaydi. Shu sababli ikki tilli lug'atda ekvivalentlik leksik o'xshashlikdan ko'ra avvalo tushunchaviy moslikka tayanishi lozim. Brayl lug'atchiligi bu talablarni yanada murakkablashtiradi, chunki ko'zi ojiz foydalanuvchi lug'atni vizual skanerlash orqali emas, satr va kataklarni ketma-ket taktil idrok etish orqali o'qiydi. Demak, terminografik aniqlik bilan taktil o'qish ergonomikasi bir-biridan ajratilmaydigan ikki mezonga aylanadi. Mazkur maqolaning maqsadi ikki tilli terminografiyaning klassik va zamonaviy prinsiplari bilan Brayl yozuvida lug'at yaratish talablarini birlashtirib, lingvistik jihatdan izchil va amaliy jihatdan qulay modelni asoslashdan iborat.

Terminografiyaning birinchi va eng muhim tamoyili konseptual yo'naltirilganlikdir. Warburton terminologik boshqaruvda concept orientation, univocity, term autonomy, data granularity va interchange kabi prinsiplarni markaziy mezon sifatida ko'rsatadi. Faber va L'Homme tahriridagi zamonaviy terminologiya tadqiqotlari ham tushuncha tizimi, korpus ma'lumotlari, leksik-semantik xatti-harakat va ekvivalentlikni birgalikda tahlil qilish zarurligini ta'kidlaydi. Ikki tilli lug'atda bu yondashuvning amaliy natijasi shundan iboratki, manba tilidagi termin uchun maqsad tildagi shaklan eng yaqin so'z emas, ayni

© Ushbu material Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY 4.0) litsenziyasi asosida tarqatiladi.

ilmiy tushunchani ifodalovchi birlik tanlanadi. Agar to‘liq ekvivalent mavjud bo‘lmasa, qisman ekvivalent, izohli muqobil yoki standartlashtirilgan yangi termin berilishi mumkin, biroq ularning maqomi lug‘at maqolasida yashirilmasligi kerak. Katić va Novakov LSP ikki tilli lug‘atlarida tarjima ekvivalentligini terminologik va konseptual identiklik bilan bog‘lab, maxsus terminni tarjima qilishda soha ma’nosi, kollokatsion xulq va lug‘at funksiyasi birgalikda hisobga olinishi lozimligini ko‘rsatadi. Vyskushenko esa ikki tilli terminologik lug‘at tuzishni sohaga oid birliklarni yig‘ish, terminlarni saralash, tushunchalarni aniqlashtirish, ekvivalentlarni verifikatsiya qilish va lug‘at maqolasini standartlashtirishdan iborat izchil jarayon sifatida talqin qiladi. O‘zbek terminografiyasida Najmiddinov terminologik lug‘atning makrostrukturasini umumiy tanlov va joylashtirish tizimi, mikrostrukturasini esa har bir lug‘at maqolasida beriladigan ma’lumotlar majmui sifatida ko‘rsatib, sohaviy, ikki tilli va gipermatnli lug‘atlar uchun foydalanuvchi vazifasini asosiy mezonlardan biri sifatida ajratadi. Demak, ikki tilli Brayl lug‘atining bosh birligi so‘z emas, tushuncha bo‘lishi, har ikki tildagi terminlar esa shu tushunchaning nomlash variantlari sifatida bir maqolada muvofiqlashtirilishi maqsadga muvofiq.

Ikkinchi tamoyil semantik ekvivalentlikni darajalash va uni ochiq ko‘rsatishdir. Ikki tilning termin tizimlari tarixiy rivojlanish, ilmiy maktab, me’yorlash va soha amaliyotiga ko‘ra to‘liq ustma-ust tushmasligi tabiiy. Shu bois lug‘atda “to‘liq ekvivalent”, “kontekstual yoki qisman ekvivalent”, “izohli muqobil”, “o‘zlashma/transliteratsiya” va “ekvivalentsiz tushuncha” kabi holatlar farqlanishi kerak. To‘liq ekvivalentda ikki terminning denotativ chegarasi va sohaviy funksiyasi mos keladi; qisman ekvivalentda ma’no yadro jihatdan yaqin bo‘lsa-da, qo‘llanish sohasi yoki tushuncha hajmida farq bo‘ladi; izohli muqobilda esa maqsad tilida mustahkam termin mavjud bo‘lmagani sababli qisqa definitsion birikma ishlatiladi. Bunday darajalash tarjimon uchun ham, talaba uchun ham xatoni kamaytiradi, Brayl foydalanuvchisi uchun esa bir xil belgilar ketma-ketligida turli maqomdagi ma’lumotlarni adashtirmaslik imkonini beradi. O‘zbek amaliyotida Sharipov va Hamidovning o‘zbekcha-ruscha yuridik izohli lug‘atida termin, ruscha muqobil va izohning bir majmuada berilishi ikki tilli sohaviy lug‘atning ma’lumot qatlamlarini uyg‘unlashtirishga yaxshi misol bo‘la oladi. Xudoyberganovaning zamonaviy tilshunoslik terminlari lug‘ati esa yangi ilmiy yo‘nalishlar terminlarini o‘zbek tilida izohlash va tushunchaviy chegaralarni aniqlashning dolzarbligini ko‘rsatadi. Ikki tilli Brayl resursida bu tajriba yanada qat’iy shaklga keltirilib, har maqolada “asosiy termin – til belgisi – ekvivalent – ekvivalentlik maqomi – qisqa definitsiya – zarur bo‘lsa variant/sinonim” ketma-ketligi barqaror saqlanishi kerak. Foydalanuvchi bir necha maqolani o‘qigach, qaysi segmentdan qanday turdagi ma’lumot kelishini oldindan bilishi taktil o‘qish tezligini va axborotni qayta ishlash samaradorligini oshiradi.

1-jadval. Ikki tilli Brayl terminologik lug‘ati uchun lingvistik tamoyillar

Tamoyil	Terminografik vazifa	Braylga moslashtirish	Kutiladigan natija
Konseptual aniqlik	Termin ortidagi tushunchani chegaralash, definitsiyani tekshirish	Bir maqolada bitta asosiy tushuncha; ortiqcha izohni cheklash	Ma’no chalkashligi kamayadi
Ekvivalentlikni darajalash	To‘liq, qisman va izohli muqobillarni farqlash	Maqomni qisqa, doimiy belgi yoki so‘z bilan berish	Tarjima xatosi va noto‘g‘ri tenglashtirish kamayadi
Mikrostruktura	Ma’lumot	Har maqolada bir xil	Taktil navigatsiya

© Ushbu material Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY 4.0) litsenziyasi asosida tarqatiladi.

barqarorligi	kategoriyalarining bir xil tartibini saqlash	segmentlar va satr ketma-ketligi	yengillashadi
Variantlarni boshqarish	Sinonim, qisqartma, eskirgan va tavsiya etilgan shakllarni ajratish	Asosiy shaklni birinchi o‘ringa qo‘yib, variantlarga qisqa havola berish	Termin tanlash me’yorlashadi
Kodlash izchilligi	Harf, raqam, belgi va maxsus simvollarni bir standartda ifodalash	Brayl qoidalariga qat’iy rioya; bosma va elektron variant bilan moslik	Qayta o‘qish va transkripsiya xatolari kamayadi
Foydalanuvchiga yo‘naltirilganlik	Soha, til darajasi va qidiruv maqsadini hisobga olish	Ixcham maqola, aniq alifbo/navigatsiya, zarur kross-havola	Lug‘atdan mustaqil foydalanish osonlashadi

Uchinchi tamoyil mikrostrukturaning taktil o‘qishga mos, ixcham va prognoz qilinadigan bo‘lishidir. Bosma lug‘atda foydalanuvchi qalin shrift, kursiv, rang, ustun, ikonka yoki bo‘shliq orqali ma’lumot turlarini ko‘z bilan tez ajrata oladi. Braylda esa asosiy axborot kanali ketma-ket taktil o‘qish bo‘lgani uchun vizual tipografiyaning ko‘p funksiyasi satr tartibi, belgi konvensiyasi va qisqa markerlar bilan almashtiriladi. Brayl o‘qish bo‘yicha tadqiqotlar o‘qish tezligi bosma matnga nisbatan sekinroq bo‘lishi, natija taktil sezgirlik, mashq chastotasi, o‘rganish yoshi va o‘qish muhitiga bog‘liqligini ko‘rsatadi. Bu fakt lug‘at maqolasini ortiqcha grammatik, etimologik yoki ensiklopedik ma’lumot bilan yuklashdan saqlaydi. Agar lug‘atning vazifasi tarjima va o‘quv maqsadi bo‘lsa, terminning so‘z turkumi faqat zarur holatda, definitsiya bir yoki ikki sodda sintaktik tuzilma bilan, misol esa terminning tipik birikishini ko‘rsatadigan darajada berilishi maqsadga muvofiq. UEB 2024 qoidalari adabiy, matematik va kompyuter belgilari uchun yagona va izchil kod tizimini ta’minlashga qaratilgan bo‘lib, maxsus belgilar, registr, raqamlar, qisqartmalar va transkripsiya holatlarida barqaror qoida foydalanuvchining kodni qayta talqin qilish ehtiyojini kamaytiradi. O‘zbekcha Brayl terminologik resurslari uchun ham shu umumiy tamoyil muhim: lingvistik ma’lumot qanchalik to‘g‘ri bo‘lmasin, agar har bir maqolada belgi va satr tartibi o‘zgarib tursa, lug‘atning amaliy qiymati pasayadi. Shuning uchun maqola shabloni nashrning boshidan oxirigacha o‘zgarmas bo‘lishi, qisqartmalar ro‘yxati oldindan berilishi, har bir maxsus marker faqat bitta funksiyani bajarishi kerak.

To‘rtinchi tamoyil termin shaklining Brayl kodida farqlanuvchanligi va morfologik shaffofligini saqlashdir. Maxsus terminlar ko‘pincha ko‘p komponentli birikmalar, xalqaro elementlar, qisqartmalar, raqamli indekslar, lotincha nomlar va belgilarni o‘z ichiga oladi. Bosma matnda bunday birlikning tuzilishi ko‘zga bir zumda tashlansa, Braylda elementlar ketma-ket o‘qiladi; natijada chegaralarni noto‘g‘ri segmentlash ehtimoli ortadi. Shu sababli terminografik normalizatsiyada ortiqcha variantlarni ko‘paytirmaslik, bir tushuncha uchun tavsiya etilgan asosiy shaklni tanlash, defis, apostrof, katta-kichik harf, raqam va qisqartma shakllarini yagona me’yorda berish zarur. Ayniqsa, manba tilidagi termin maqsad tiliga transliteratsiya yoki transkripsiya orqali kirganda, uning fonografik mosligi bilan sohaviy tan olinishi alohida tekshirilishi lozim. Terminologik lug‘at tilni sun’iy ravishda “soddalashtirish” uchun emas, foydalanuvchini amaldagi ilmiy kommunikatsiyaga kiritish uchun tuziladi; shu bois keng qo‘llanadigan xalqaro terminni mahalliy izoh bilan birga saqlash ayrim hollarda sun’iy kalka yaratishdan afzal. Kadirovaning ko‘zi ojiz talabalar uchun Brayl yozuvida nashr etilgan “O‘zbek terminologiyasi” qo‘llanmasi o‘zbek tilshunosligi doirasidagi terminologik bilimni bevosita Brayl formatida taqdim etish

© Ushbu material Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY 4.0) litsenziyasi asosida tarqatiladi.

mumkinligini amalda ko‘rsatadi. Bu tajriba ikki tilli lug‘at yaratishda alohida ahamiyatga ega: terminning o‘zbekcha shakli, chet tildagi muqobili va definitsiyasi bir xil kodlash siyosatiga bo‘ysunishi, ayniqsa ism-shariflar, xalqaro abbreviaturalar va sohaviy simvollar uchun oldindan tasdiqlangan transkripsiya yo‘riqnomasi ishlab chiqilishi kerak.

Beshinchi tamoyil makrostruktura va navigatsiyani foydalanuvchi qidiruv strategiyasiga mos qurishdir. Ikki tilli lug‘at odatda alifbo tartibidan foydalanadi, biroq terminologik resurs uchun faqat alifbo yetarli emas, chunki bir tushuncha boshqa tushunchalar bilan ierarxik, partitiv yoki assotsiativ aloqada bo‘ladi. Bosma nashrda bunday aloqalar “qarang”, “shuningdek qarang” havolalari, tematik indeks yoki sxema orqali ko‘rsatiladi. Braylda esa har bir ortiqcha havola foydalanuvchini ko‘p satr bo‘ylab qayta qidirishga majbur qilishi mumkin; shuning uchun kross-havolalar faqat mazmunan zarur nuqtalarda va standart qisqa formulada berilishi kerak. Ideal modelda asosiy qism alifbo tartibida, qo‘shimcha tematik indeks esa soha bo‘limlari bo‘yicha tuziladi. Elektron Brayl displey bilan ishlaydigan raqamli versiyada esa shu indekslar giperhavola funksiyasini olishi mumkin. ICEBning 2020 va 2024-yillardagi qarorlarida raqamli Brayl vositalarida kodlarning to‘liq va izchil implementatsiyasi ta’limga teng kirish uchun muhim ekani qayd etilgan; texnik matndagi noto‘g‘ri avtomatik konversiya mazmunni buzishi mumkin. Shu sababli zamonaviy Brayl lug‘ati bosma nusxa bilan cheklanmay, BRF yoki mos raqamli format, ekran o‘qish dasturlari va yangilanadigan Brayl displey bilan muvofiq ishlashi ko‘zda tutilishi kerak. Bunda birlamchi lingvistik baza alohida saqlanadi, chiqarish formati esa bosma, elektron va Brayl ko‘rinishiga mos ravishda generatsiya qilinadi. Warburton ta’kidlagan repurposability va interchange prinsiplari aynan shunday ko‘p formatli terminologik tizim uchun metodologik asos bo‘la oladi.

Oltinchi tamoyil lug‘at materialini korpus va soha ekspertizasi orqali verifikatsiya qilishdir. Ikki tilli terminografiyada ekvivalentni faqat umumiy lug‘atdan olish yetarli emas: terminning real ilmiy matnlarda qo‘llanish chastotasi, tipik kollokatsiyasi, grammatik modeli va qaysi kontekstda aynan shu tushunchani ifodalashi tekshiriladi. Korpusga tayangan parallel yoki qiyosiy tahlil kam resursli tillarda ham terminlarni aniqlash, tarjima juftliklarini saralash va variantlarni baholash imkonini beradi. Shu bilan birga avtomatik termin ajratish natijasi soha mutaxassisi va tilshunos tekshiruvidan o‘tishi kerak, chunki statistik yaqinlik tushunchaviy ekvivalentlikni kafolatlamaydi. O‘zbek terminologiyasi uchun so‘nggi yillarda yaratilgan izohli va ikki tilli resurslar mahalliy terminologik fondni mustahkamlamoqda. Lekin Brayl nashrini tayyorlash bosqichida qo‘shimcha validatsiya zarur: bir guruh ekspertlar termin va definitsiyaning ilmiy to‘g‘riligini, ikkinchi guruh tarjima muqobilining semantik mosligini, Brayl mutaxassislari kodlash va formatning me’yoriyligini, maqsadli foydalanuvchilar esa o‘qish qulayligini tekshirishi lozim. Bunday to‘rt bosqichli ekspertiza lug‘atni faqat nazariy jihatdan to‘g‘ri emas, real foydalanishda ham samarali qiladi. Ayniqsa, kam uchraydigan simvollar, qisqartmalar, o‘xshash yoziladigan terminlar va uzun ko‘p komponentli birliklar alohida sinov ro‘yxatiga kiritilishi maqsadga muvofiq.

Yettinchi tamoyil me’yoriylik bilan tavsifiylik o‘rtasida muvozanat saqlashdir. Ilmiy terminologiyada foydalanuvchiga bitta tavsiya etilgan shaklni ko‘rsatish muhim, biroq real matnlarda uchraydigan variantni butunlay yashirish ham qidiruvni qiyinlashtiradi. Shu sababli lug‘atda bosh termin sifatida standart yoki eng keng tan olingan birlik berilib, sinonim, tarixiy, norasmiy, qisqartirilgan yoki alternativ yozuvlar unga yo‘naltiriladi. Bu yondashuv ayniqsa ikki tilli va Brayl formatida foydali: foydalanuvchi turli manbalarda uchragan variantni lug‘atdan topa oladi, biroq qaysi shakl ilmiy yozuv va tarjimada tavsiya etilganini ham biladi. Termin maqolasida variantlarning ketma-ket ko‘paytirilishi esa

© Ushbu material Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY 4.0) litsenziyasi asosida tarqatiladi.

taktil yuklamani oshiradi; shuning uchun ikkilamchi shakllar alohida qisqa "qarang" maqolasi orqali bosh birlikka yo'naltirilishi mumkin. Terminografik resursning yangilanib borishi ham shu tamoyil bilan bog'liq. Yangi tushunchalar, yangi xalqaro abbreviaturalar yoki standartlar paydo bo'lganda asosiy ma'lumot bazasi tahrirlanadi, undan keyin bosma, elektron va Brayl versiyalari qayta chiqariladi. Bunday model lug'atni bir martalik nashrdan dinamik bilim resursiga aylantiradi hamda til me'yori, fan taraqqiyoti va inklyuziv axborot ehtiyojlari o'rtasidagi uzviylikni ta'minlaydi.

XULOSA

Ikki tilli terminografiya va Brayl lug'atchiligi tutashgan nuqtada lug'atning lingvistik sifati faqat terminning to'g'ri tarjimasi bilan o'lchanmaydi. Sifatli resurs, avvalo, tushuncha tizimiga tayangan holda terminlarni tanlashi, ekvivalentlikning to'liq yoki qisman ekanini farqlashi, definitsiyani aniq va ixcham berishi, sinonim va variantlarni boshqarishi, makro- va mikrostrukturani foydalanuvchi qidiruv mantig'iga mos tuzishi kerak. Brayl formati esa bu umumiy terminografik mezonlarga taktil-sekvensial o'qish, belgilarni barqaror kodlash, ortiqcha axborot yukini kamaytirish, satr va maqola tuzilishini oldindan prognoz qilinadigan shaklda saqlash kabi qo'shimcha talablarni qo'shadi. Shunday qilib, ikki tilli Brayl terminologik lug'ati uchun yetti tayanch prinsip — konseptual aniqlik, ekvivalentlikni darajalash, mikrostruktura barqarorligi, termin shaklining taktil farqlanuvchanligi, navigatsion soddalik, korpus va ekspert verifikatsiyasi, me'yoriylik bilan tavsifiylik muvozanati — bir butun metodik tizim sifatida amal qilishi lozim. O'zbek tilida Brayl yozuvidagi terminologik o'quv resurslarining yaratilayotgani bunday lug'atlarni tuzish uchun amaliy zamin mavjudligini ko'rsatadi. Keyingi bosqichda inglizcha–o'zbekcha yoki boshqa til juftliklari bo'yicha terminologik bazani yagona ma'lumot modelida shakllantirib, uning bosma, elektron va Brayl ko'rinishlarini parallel sinovdan o'tkazish, ko'zi ojiz foydalanuvchilar ishtirokida o'qish tezligi, topish va tushunish aniqligi kabi mezonlar asosida validatsiya qilish maqsadga muvofiq.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI

1. ISO 1087:2019. Terminology work and terminology science — Vocabulary. Geneva: International Organization for Standardization, 2019. 38 p.
2. ISO 704:2022. Terminology work — Principles and methods. 4th ed. Geneva: International Organization for Standardization, 2022. 80 p.
3. Warburton K. The Corporate Terminologist. Amsterdam; Philadelphia: John Benjamins Publishing Company, 2021. 249 p. DOI: 10.1075/tlrp.21.
4. Faber P., L'Homme M.-C. (eds.). Theoretical Perspectives on Terminology: Explaining Terms, Concepts and Specialized Knowledge. Amsterdam; Philadelphia: John Benjamins Publishing Company, 2022. 598 p. DOI: 10.1075/tlrp.23.
5. Katić M., Novakov P. The Translation Stage in LSP Lexicography: A Mixed Translation Model for LSP Bilingual Dictionary Terms // International Journal of Lexicography. 2022. Vol. 35, No. 4. P. 427–448. DOI: 10.1093/ijl/ecac009.
6. Vyskushenko S. A. General Aspects and Steps Involved in Compiling Bilingual Translation Terminological Dictionaries // Закарпатські філологічні студії. 2024. Vol. 1, No. 33. P. 136–139. DOI: 10.32782/tps2663-4880/2024.33.1.23.
7. Martiniello N., Wittich W. The Association Between Tactile, Motor and Cognitive Capacities and Braille Reading Performance: A Scoping Review of Primary Evidence to Advance Research on Braille and Aging // Disability and Rehabilitation. 2022. Vol. 44, No. 11. P. 2515–2536. DOI: 10.1080/09638288.2020.1839972.

© Ushbu material Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY 4.0) litsenziyasi asosida tarqatiladi.

8. Lang M., Hofer U., Winter F. The Braille Reading Skills of German-Speaking Students and Young Adults with Visual Impairments // British Journal of Visual Impairment. 2021. Vol. 39, No. 1. P. 6–19. DOI: 10.1177/0264619620967689.
9. International Council on English Braille. The Rules of Unified English Braille. 3rd ed. 2024. Electronic resource. URL: https://iceb.org/publications/ueb/ (accessed: 07.10.2026).
10. Najmiddinov M. Terminologik lug‘atning makro va mikrostrukturasi // Oriental Renaissance: Innovative, Educational, Natural and Social Sciences. 2021. Vol. 1, No. 9. B. 1013–1020.
11. Kadirova O. X. O‘zbek terminologiyasi: ko‘zi ojiz talabalar uchun o‘quv qo‘llanma. Toshkent: Ijod-Press, 2024. 180 b. Brayl yozuvida.
12. Xudoyberganova D. Zamonaviy tilshunoslik terminlarining izohli lug‘ati. Toshkent: Bookmany Print, 2024. 112 b.
13. Sharipov R., Hamidov X. Yuridik terminlarning o‘zbekcha-ruscha izohli lug‘ati / mas’ul muharrir A. Mannonov. Toshkent: Toshkent davlat sharqshunoslik universiteti, 2021. 364 b.

© Ushbu material Creative Commons Attribution 4.0 International (CC BY 4.0) litsenziyasi asosida tarqatiladi.